

Ноември 2014 г.

ИЗТЪРГУВАНЕ НА ДЕМОКРАЦИЯТА

КАК ПРАВИЛАТА НА ВСЕОБХВАТНОТО ИКОНОМИЧЕСКО И ТЪРГОВСКО СПОРАЗУМЕНИЕ (ВИТС) ЗА ЗАЩИТА НА ИНВЕСТИТОРИТЕ ЗАСТРАШАВАТ ОБЩЕСТВЕНИЯ ИНТЕРЕС В КАНАДА И ЕС

Резюме

На 26 септември 2014 г. Канада и Европейският съюз (ЕС) обявиха сключването на споразумение за задълбочена икономическа интеграция – Всеобхватното икономическо и търговско споразумение (ВИТС). Споразумението включва механизъм за уреждане на спорове между инвеститори и държави (УСИД), който може да отприщи вълна от съдебни дела срещу Канада, ЕС и отделни страни-членки на ЕС, и има опасност да осуети усилията на правителствата да защитят гражданите и околната среда.

Механизмът за УСИД дава възможност на чуждестранни корпорации да съдят пряко държави в частни международни арбитражни съдилища за обезщетение за здравни, екологични, финансови и други национални защитни механизми, за които те считат, че накърняват техните права. Тези дела между инвеститори и държави

се решават от арбитри за частен търговски арбитраж, на които се заплаща за всяко дело, което разглеждат, с ясна тенденция да тълкуват закона в полза на инвеститорите.

Механизмът за УСИД може да попречи на правителствата да действат в защита на общественения интерес, както пряко, когато една корпорация съди държава, така и косвено чрез неприемане на законодателство поради страховете, че то може да доведе до съдебно дело. В глобален мащаб инвеститори са оспорвали закони, които защитават общественото здраве, като закони против тютюнопушенето, забрани за токсични вещества и експлоатиране на мини, изисквания за ОВОС и разпоредби, свързани с вредни отпадъци, данъчни мерки и фискални политики.

Ключови данни:

1. Опитът на Канада със Северноамериканското споразумение за свободна търговия (НАФТА) илюстрира опасностите от арбитража на инвестициите.

По НАФТА, Канада е била съдена 35 пъти, загубила е или е постигнала извънсъдебно споразумение по шест иска и е платила обезщетение на чужди инвеститори в общ размер от над 171,5 милиона щатски долара. Във все още продължаващи арбитражни процеси инвеститори оспорват широк кръг от правителствени мерки, за които се твърди, че намаляват стойността на чуждите инвестиции – от мораториум върху хидравличното разбиване (фракинг) и свързаната с това отмяна на разрешения за сондажи, до решение на канадските съдилища да направят невалидни фармацевтичните патенти, които не са достатъчно иновативни или полезни. В момента чуждестранни инвеститори търсят обезщетения от канадското правителство на стойност от няколко милиарда долара.

2. Може да се каже, че клаузите във ВИТС за защита на инвеститорите биха дали дори още по-големи права на чуждестранните инвеститори, отколкото НАФТА,

като по този начин ще се увеличи рискът чуждестранните инвеститори да използват ВИТС за ограничаване на политиката на правителствата в бъдеще:

- a) Като защитава „основателните очаквания“ на инвеститорите по така наречената клауза за „справедливо и равнопоставено третиране“, ВИТС рискува да установи правно едно много разширено тълкуване на клаузата, което ще създаде „правото“ на стабилна регулаторна среда. Това ще даде на инвеститорите мощно оръжие да се борят с регулаторни промени, дори когато са въведени в светлината на нови данни или демократичен избор.
- b) ВИТС ще даде на чуждестранните инвеститори повече права да оспорват финансови разпоредби отколкото НАФТА, където те бяха ограничени предимно до правото на банка (дори и в този случай с широк обхват) да прехвърля средства свободно и да бъде защитена срещу експроприация. ВИТС разширява техните права, като включва доста разтегливи понятия като справедливо и равнопоставено третиране, което заплашва да попречи на работата на регулаторите, на които е възложено да защитават потребителите, и стабилността на финансовата система в извънредни случаи.

3. **Рисковете срещу Канада да бъдат заведени дела от банки, застрахователи и холдингови компании ще се увеличат значително с ВИТС.** Тези рискове са очевидни, тъй като нарастващ брой спекулативни инвеститори, подкрепяни от юристи в областта на инвестициите, започват да използват инвестиционния арбитраж, за да трупат печалби чрез съдебни дела срещу правителства, които изпитват финансови кризи. Инвестиционните акции на ЕС в Канада са значителни във финансовия сектор и те ще получат широкообхватни права за завеждане на съдебни дела по ВИТС.

4. **ВИТС ще увеличи риска за ЕС и неговите страни-членки от съдебни дела, заведени от канадски инвеститори в областта на минното дело и секторите за добив на петрол и газ.** Канадските инвестиционни акции в ЕС са значителни в тези сектори и канадските минни компании вече разработват редица спорни проекти, свързани с природни ресурси, в целия ЕС. Минните специалисти възхваляват ВИТС като „повратно“ споразумение, което може да има „значителни последици за минните компании“. Петролодобивните, газодобивните и минните компании по цял свят все повече се обръщат към инвестиционния арбитраж.

5. **Канадските филиали на мултинационални компании със седалище в САЩ също ще могат да използват ВИТС да съдят европейски правителства,** дори ако ЕС по-късно изключи или ограничи уреждането на спорове между инвеститори и държави в рамките на Трансатлантическото търговско и инвестиционно партньорство (ТТИП), което в момента се договаря със САЩ. Това е особено обезпокоително за европейците, тъй като компаниите от САЩ доминират канадската икономика. Базираните в ЕС филиали на чуждестранни компании ще имат същите права да оспорват мерки в Канада.

6. **Компаниите от ЕС, Канада и САЩ вече са сред тези, които най-често използват инвестиционен арбитраж,** така че е логично да се очаква, че те ще използват ВИТС за ограничаване на мерките, предприети от правителствата в Канада и Европа. Петдесет и три процента (или 299) от всички известни спорове

между инвеститори и държави в глобален мащаб са били инициирани от инвеститори от ЕС. Инвеститори от САЩ са завели 22 процента (или 127) от всички известни дела между инвеститори и държави. Канадските инвеститори са на пето място по използване на инвестиционен арбитраж.

7. **Опозицията срещу клаузите за уреждане на спорове между инвеститори и държави във ВИТС расте от двете страни на Атлантика** сред граждански организации, профсъюзи и дори страни-членки на ЕС. В отговор Европейската комисия и канадското правителство подеха инициатива за провеждане на заблуждаваща кампания, целяща да омаловажи рисковете от инвестиционния арбитраж и да отклони вниманието от фундаменталните проблеми на системата, и да го фокусира върху козметични реформи.

8. **„Реформите“, обещани от Европейската комисия и канадското правителство, които имат за цел да разсеят безпокойството относно механизма за УСИД, няма да предотвратят злоупотребите от инвеститори и арбитри.** Напротив, ВИТС значително ще увеличи обхвата на инвестиционния арбитраж, излагайки ЕС, неговите страни-членки и Канада на непредвидими и безпрецедентни рискове, свързани с отговорността.

Не е необходимо да се създава специален правен режим за защита на чуждестранните инвеститори, особено в стабилни юрисдикции като ЕС и Канада. Мултинационалните компании днес са сред най-успешните и най-развитите в света, способни да оценяват риска и очакваните печалби от този риск. Ако рискът е прекалено голям, те лесно могат да се обърнат за решение към обикновените съдилища, частни застрахователи и обществени схеми за гарантиране на инвестициите.

Trading away democracy (Изтързуване на демокрацията) призовава законодателите в Канада и ЕС да отхвърлят клаузите за защита на инвеститорите във ВИТС и в бъдещи споразумения, включително спорното Трансатлантическо търговско и инвестиционно партньорство (ТТИП) между ЕС и САЩ, и Транстихоокеанското партньорство (ТТП).

Публикувано от Association Internationale de Techniciens, Experts et Chercheurs (Aitec), Chamber of Labour Vienna (AK Vienna), Canadian Centre for Policy Alternatives (CCPA), Corporate Europe Observatory (CEO), The Council of Canadians, Canadian Union of Public Employees (CUPE), European Federation of Public Service Unions (EPSU), German NGO (Non-Governmental Organisation) Forum on Environment & Development, Friends of the Earth Europe (FoEE), PowerShift, Quaker Council for European Affairs, Quebec Network on Continental Integration (RQIC), Trade Justice Network (TJN), Transnational Institute (TNI), Transport & Environment (T&E)

Амстердам/Берлин/Брюксел/Монреал/Париж/Отава/Виена, ноември 2014 г.